

Namo „parskridę“ mokslininkai

Šiais metais į Biotechnologijos institutą dirbti sugrįžo net aštuoni Lietuvos mokslininkai, iki šiol sėkmingai dirbę užsienyje.

Dauguma grįžusiųjų užsienyje dirbo ir tobulinosi gana ilgai: štai dr. Simonas Laurinavičius į Lietuvą grįžo Suomijoje išdirbęs dešimt metų, dr. Rasa Rakauskaitė – po septynerių JAV, Merilando universitete, dr. Linas Mažutis – po šešerių Prancūzijoje, Strasbūre ir Harvardo universitete JAV, dr. Ieva Mitašiūnaitė – po ketverių Prancūzijoje, dr. Visvaldas Kairys – po aštuoniolikos metų JAV ir Portugalijoje, dr. Vytautas Smirnovas – po aštuonerių Lenkijoje, Vokietijoje, Dortmundo universitete, po to JAV, Klivlande.

Šį tautiečių biotechnologų poelgį motyvavo tai, kad Biotechnologijos institutas laimėjo Europos Sąjungos paramą projektui, kuris pateko į regionų stiprinimo programą, skirtą mažesnių Europos miestų mokslininkų konkurencingumui skatinti. Taip atsirado lėšų, kad sugrįžėliams būtų galima pasiūlyti priimtinas darbo sąlygas ir bent jau pusėtiną darbo užmokestį – apie 1 tūkst. eurų. Tokia alga,

Biotechnologijos instituto mokslininkas dr. D. Matulis daug prisidėjo rengiant paraišką reintegracijos projektui

nors ir keliskart mažesnė nei užsienio laboratorijose, pakankama, kad grįžus būtų galima pradėti dirbti, nesirūpinant, kaip sudurti galą su galu.

Pasak paraišką parengti padėjusio Biotermodinamikos ir vaistų tyrimo skyriaus vedėjo dr. Daumanto Matulio, šis aštuonetukas sugrįžėlių nėra ypač ryški išimtis iš taisyklės – į Lietuvą dirbti kasmet grįžta po kelis lietuvius mokslininkus. Tarkim,

šiandien iš šimto instituto darbuotojų net trisdešimt grįžę iš užsienio. D. Matulis taip pat yra vienas sugrįžusiųjų be jokių paramos programų – jis kartu su žmona prieš šešerius metus parsiskrido į Lietuvą po 12 karjeros metų JAV, kur apsigynė daktaro laipsnį, dirbo Pensilvanijos universitete bei koncerne „Johnson & Johnson“.

„Nors Lietuvoje mokslininkams mo-

kami maži atlyginimai, pernelyg sudėtinga rasti darbą ir įsikurti, visur klesti biurokratija, tačiau svetur dirbantys lietuvių mokslininkai yra

pasiryžę grįžti net ir tokiais sąlygomis“, – tvirtina D. Matulis, pats po sugrįžimo negalėjęs rasti darbo trejus metus ir todėl gerai suprantantis laimėto projekto svarbą savo kolegoms.

Tuo tarpu daktaras Ramūnas Valiokas šio projekto sėkmę mato kaip akivaizdų priekaištą struktūrinių fondų lėšas skirstančioms Švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijoms, kurios per pastarąjį dešimtmetį sugebėjo tik imituoti protų susigrąžinimo programas. Jis taip pat prieš kelerius metus sugrįžo iš Švedijos dirbti Fizikos instituto Molekulinėse darinių fizikos laboratorijoje.

„Visada bus nemaža dalis žmonių, kuriems tereikia nedidelės paskatos, ir jie noriai sugrįš dirbti į Lietuvos mokslines institucijas už keliskart mažesnius atlyginimus. Biotechnologijos instituto pavyzdys puikiai parodė, jog nereikia didžiulių lėšų, kad gabūs mokslininkai grįžtų“, – konstatuoja R. Valiokas.

Pasak jo, bus įdomu stebėti, ar šis pavyzdys nors kiek apkrės valstybines institucijas, atsakingas už protų susigrąžinimo programas.

Tarp didžiausių kliūčių sugrįžusiems įsitvirtinti R. Valiokas mato vietinės „akademines grietinėlės“ (mokslo įstaigų vadovų – A.J.) nenorą rengti sąžiningus konkursus, kuriuose lygiomis teisėmis galėtų dalyvauti tiek vietiniai mokslininkai, tiek sugrįžę iš užsienio. Antra didelė kliūtis – biurokratizuota apskaitos siste-

ma, kuri visai nepritaikyta mokslininkams.

Kaip trečią kliūtį mokslininkas įvardija infrastruktūros – specializuotų laboratorijų bei kitų aptarnaujamųjų pastatų – trūkumą. Pasak R. Valioko, nėra garantijos, kad dabar didžiuosiuose miestuose statomi mokslo slėniai atitiks šiuolaikinius reikalavimus, mat statybos darbus atlieka patirties visai neturinčios įmonės, kurių vadovai net nežino, kaip šie slėniai atrodo užsienyje.

O mokslininkai sugrįžėliai būtų tinkamiausi tokių slėnių vadovai – juk būtent jie dirba ar dirbo panašiose užsienio institucijose ir turi daugiau patirties nei bet kuris vietinis mokslininkas.

Protų nutekėjimas ne visada žalingas

Gabiausių protų nutekėjimas į kitas valstybes – didelė problema ne tik Lietuvai, bet ir kitoms Europos šalims, tarkim, Danijai, Norvegijai ar Suomijai. Kitos šalys, tokios kaip Vokietija, yra tiek protų „donorės“, tiek juos priimančios. Vis dėlto ES regionų stiprinimo programai Biotechnologijos instituto komandos

teiktą paraišką iš kitų šalių išskyrė tai, kad joje buvo kalbama apie mokslininkų sugrąžinimą, o kitos šalys dažniau renkasi jų pritraukimą iš ne tokių turtingų valstybių, kad ir tos pačios Lietuvos.

Remiantis asociacijos „Futura Scientia“, skatinančios užsienyje dirbančių lietuvių mokslininkų bendradarbiavimą, duomenimis, užsienyje šiuo metu dirba apie 550 Lietuvos mokslininkų ir doktorantų. Jei bent pusė jų grįžtų dirbti į Lietuvą, tai būtų labai ryškus mokslinio „desanto“ išsilaipinimas, kuris smarkiai kiltelėtų mokslo produkcijos lygį šalyje – juk dauguma užsienyje dirbančių mokslininkų ten įgauna patirties, platesnio požiūrio ir aktyvumo.

Pasak Teorinės fizikos ir astronomijos instituto mokslininko, fiziko dr. Karolio Tamošiūno, kuris metams išvyko dirbti į Vanderbilto universitetą Našvilyje, JAV, kiekvienam mokslininkui būtina periodiškai išvykti į užsienio mokslines institucijas – taip užmezgama ryšių, kurie vėliau praverčia bendradarbiaujant bei tikrinant savo idėjas. K. Tamošiūnas 2005 m. apsigynęs daktaro disertaciją Bergeno universitete, grįžo dirbti į Lietuvą. Tačiau jo patirties kaupimas užsienyje neapsiriboja vien mokslinėmis konferencijomis – mokslininkas nuolat vyksta bent po kelis mėnesius padirbėti į kitų šalių universitetus. ■

Andrius Jovaiša

Biotechnologijos instituto direktorius prof. dr. K. Sasnauskas (trečias iš dešinės) džiaugiasi Lietuvos sugrįžusiais jaonais mokslininkais: (iš kairės) dr. S. Laurinavičius, grįžęs iš Suomijos, dr. I. Mitašūnaitė iš Prancūzijos, dr. R. Rakauskaitė bei dr. V. Smirnovas iš JAV, dr. V. Kairys iš Portugalijos, dr. D. Matulis bei dr. L. Mažutis iš JAV